

Asia: VN/22156/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi Tiilikkajärven kansallispuiston laajentamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ympäristöministeriö on pyytänyt Museoviraston lausuntoa hallituksen esityksestä Tiilikkajärven kansallispuiston laajentamisesta ja sitä koskevan lain säätämisestä. Laajennushanke liittyy pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman tavoitteeseen pysäyttää luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen. Tähän tavoitteeseen pääsemiseksi on tarkoitettu perustaa sekä uusia kansallispuistoja että laajentaa jo olemassa olevia kansallispuistoalueita.

Vuonna 1982 perustettu Tiilikkajärven kansallispuisto sijaitsee Rautavaaran ja Sotkamon kunnissa ja sen nykyinen pinta-ala on noin 3452 hehtaaria. Tiilikkajärven kansallispuiston laajennusesityksen tavoitteena on toteuttaa jo aiemmin luonnonsuojeluun varattujen alueiden suojelu kansallispuistona ja saattaa uusia, nykyään metsätaloustaloudessa olevia alueita suojelun piiriin. Tavoitteena on edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua sekä luoda laaja ja eheä luonnonsuojelullinen kokonaisuus ja virkistyskäytöllinen yhteys Tiilikan, Pumpulikirkon ja Metsäkartanon välille. Tiilikkajärven kansallispuiston laajentaminen on tarkoitettu toteuttaa kahdessa, osin rinnakkaisessa vaiheessa siten, että ensimmäisessä vaiheessa Tiilikkajärven kansallispuistoa laajennettaisiin tällä lakiesityksellä valtion omistuksessa olevalle 2472 hehtaarin alueelle ja toisessa vaiheessa kansallispuistoon liitettäisiin noin 1500 hehtaarin laajuinen valtiolle hankittava alue. Ehdotuksen mukaan Tiilikkajärven kansallispuistoon liitettäisiin ensimmäisessä vaiheessa kolme aluetta: Nykyisen kansallispuiston eteläpuolelta Tiirikkalan Natura-alueen Heinäsuon ja Sammakkosuon suojelukokonaisuus, kansallispuiston luoteiskulmasta suojelutarkoitukseen varatut alueet Venäjämäeltä sekä nykyisen kansallispuiston itä-kaakkoispuolella sijaitsevan Pumpulikirkon Natura-alueen ja Ylä-Keyritty-järven pohjoispuolella olevan kokonaisuuden. Kokonaisuudessaan liitettävästä alueesta vajaa puolet (1134 hehtaaria) on jo aiemmin varattu luonnonsuojelutarkoituksiin.

Alueen kulttuuriperintö ja luonnonhistoria sekä niihin kohdistuvien vaikutusten arviointi

Museovirastolla ei ole huomauttamista laajentamisesitykseen rakennetun kulttuuriympäristön osalta, sillä suunnitellulla laajennusalueella ei sijaitse suojeltua rakennusperintöä. Nuorisokeskuksena toimivan Metsäkartanon rakennuskanta on 1980-luvulla ja myöhemmin rakennettua.

Esitetyltä laajennusalueelta tunnetaan toistaiseksi yksi arkeologinen muinaisjäännös: Ylä-Keyrittjärven pohjoisrannalla, Metsäkartanon uimarannan pohjoisreunassa sijaitseva kivikautinen asuinpaikka (MJ100025059), jonka lähistöllä on nähtävissä vielä alkuperäistä rantamuodostumaa noin 20 metrin x 8 metrin laajuisella alueella. Tehtyjen löytöjen perusteella on arveltu, että kivikaudella koko rantavyöhyke on ollut asutuksen ja toiminnan piirissä. Lisäksi Pumpulikirkon alueella sijaitsee jääkauden sulamisvesien muovaava hiidenkirnu, joka liittyy puolestaan alueen geologiseen historiaan. Kansallispuiston laajennusosan alueella sijaitseva Pumpulikirkon – Konttimäen alue on luokiteltu arvokkaaksi kallioalueeksi. Alueella on lisäksi useita arvokkaita moreenimuodostumia.

Esityksessä on arvioitu kansallispuiston laajennuksen vaikutuksia seuraavista näkökulmista: taloudelliset vaikutukset, organisaatio- ja henkilöstövaikutukset, vaikutukset laajennusalueen nykykäyttöön, ympäristövaikutukset ja muut yhteiskunnalliset vaikutukset. Laajennusta esittelevässä master planissa on lisäksi tuotu esille vaikutusten kulttuurihistoriallinen merkitys.

Laajennus liittäisi toteutuessaan Tiilikjärven kansallispuistoon uuden tunnetun muinaisjäännöksen, Metsäkartanon kivikautisen asuinpaikan. Kohde sijaitsee Metsäkartanon uimarannalla Yli-Keyrittjärven rantavyöhykkeellä, missä on laajemminkin nähtävissä alkuperäistä rantamuodostumaa. Laajennusesityksessä olisi hyvä huomioida, että jo olemassa olevalla kansallispuiston alueella on tehty useita arkeologisia havaintoja ja löytöjä esihistorialliseen ja historialliseen aikaan liittyen (www.kyppi.fi). Kivikautiset löydöt, pyyntikuopat, raudanvalmistukseen ja rakennusmateriaalien hankintaan liittyvät paikat sekä Ruotsin ja Venäjän valtakuntien väliseen Täyssinän rauhaan (1595) liittyvä rajakivi kertovat alueen pitkästä historiasta ja todistavat alueen monimuotoisesta arkeologisesta kulttuuriperinnöstä, jonka merkitystä kansallispuiston alueen laajennus vain vahvistaisi.

Arkeologiseen kulttuuriperintöön kuuluvat kiinteät muinaisjäännökset ovat muinaismuistolain (295/1963) suojeltavia. Kansallispuiston laajentamista koskeva esitys tukee alueella olevan arkeologisen kulttuuriperinnön suojelua ja säilymistä, sillä kansallispuistossa on kielletty luontoa muuttava toiminta mukaan lukien ojitus, maa-ainesten ottaminen sekä rakentaminen. Myös kansallispuistojen alueilla on kuitenkin sallittua tehdä muinaismuistolain (295/1963) 10§ mukaisia tutkimuksia sekä kiinteiden muinaisjäännösten hoitotoimenpiteitä.

Mikäli kansallispuiston laajentamiseen sekä alueen retkeilykäytön kehittämiseen ja yleisöpalvelujen lisäämisen liittyen on tarvetta tehdä alueella maahan kajoavia toimenpiteitä, niiden suunnittelussa ja

toteutuksessa on otettava huomioon jo alueella olevat tunnetut muinaisjäännökset ja niitä koskeva suojelu. Lisäksi alueilla, joihin mahdolliset toimenpiteet kohdistuvat olisi perusteltua tehdä tutkimukset mahdollisten, toistaiseksi tuntemattomien muinaisjäännösten löytämiseksi. Toimenpiteitä suunniteltaessa on otettava huomioon myös soiden ja vesistöjen mahdollisesti sisältämä arkeologinen kulttuuriperintö, mistä alueella ei ole vielä toistaiseksi tehty havaintoja.

Museovirasto pitää Tiilikkajärven kansallispuiston laajentamista kokonaisuutenaan erittäin myönteisenä asiana. Hanke tukee alueen arkeologisen kulttuuriperinnön suojelua ja säilymistä. Sen huomioiminen ja esilletuominen lisää ymmärrystä alueen pitkästä historiasta sekä sen luonnonympäristön ja kulttuuriperinnön vaalimisen merkityksestä. Alueen arkeologinen kulttuuriperintö ja geologinen luonnonhistoria vahvistaa puolestaan Tiilikkajärven kansallispuiston monimuotoisuutta ja luo edellytykset niiden hyödyntämiseen myös alueen virkistyskäytössä.

Tiilikkajärven kansallispuiston laajennussuunnitelma tukee itäisen Suomen veto- ja elinvoiman vahvistamista. Laajennussuunnitelma on linjassa myös Pohjois-Savon Maakuntasuunnitelman 2040 ja Maakuntaohjelman 2022–2025, Pohjois-Savon uuden kasvun suunnitelman sekä Rautavaaran kuntastrategian tavoitteiden kanssa.

Halinen Petri

Seppänen Liisa
Museovirasto - Kulttuuriympäristöpalvelut